

Лекція № 9

- **Радіобіологія організму людини і тварин.**
- **Радіочутливість тканин і органів організму людини і тварин.**
- **Гостра відповідь тканин.**
- **Радіаційний синдром і променева хвороба людини і тварин.**
- **Летальні дози для організму людини і тварин.**
- **Відновлення організму після дії іонізуючого опромінення.**
- **Біологічна дія радіоактивних ізотопів.**
- **Вплив іонізуючої радіації на ембріогенез.**

- **Радіобіологія організму людини і тварин.**
- **Радіочутливість тканин і органів організму людини і тварин.**

Радіаційне ураження організму людини залежить від декількох головних факторів:

- 1. Величини поглинутої дози випромінювання.**
  - 2. Розподілення поглинутої дози в об'ємі, що опромінюється, і у часі.**
  - 3. Радіочутливістю окремих тканин, органів і функціональних систем, головним чином критичних з точки зору виживання організму.**
-

Критичними органами є життєво важливі органи і фізіологічні системи, функції яких порушуються в першу чергу при певній дозі радіації, що призводить до незворотних змін і загибелі організму.

На органно-тканинному рівні має виконуватися ***правило Бергоньє-Трибондо***: радіочутливість тканини прямо пропорційна проліферативної активності та обернено пропорційна ступеню диференціювання складових її клітин.

Критичними органами є життєво важливі органи і фізіологічні системи, функції яких порушуються в першу чергу при певній дозі радіації, що призводить до незворотних змін і загибелі організму.

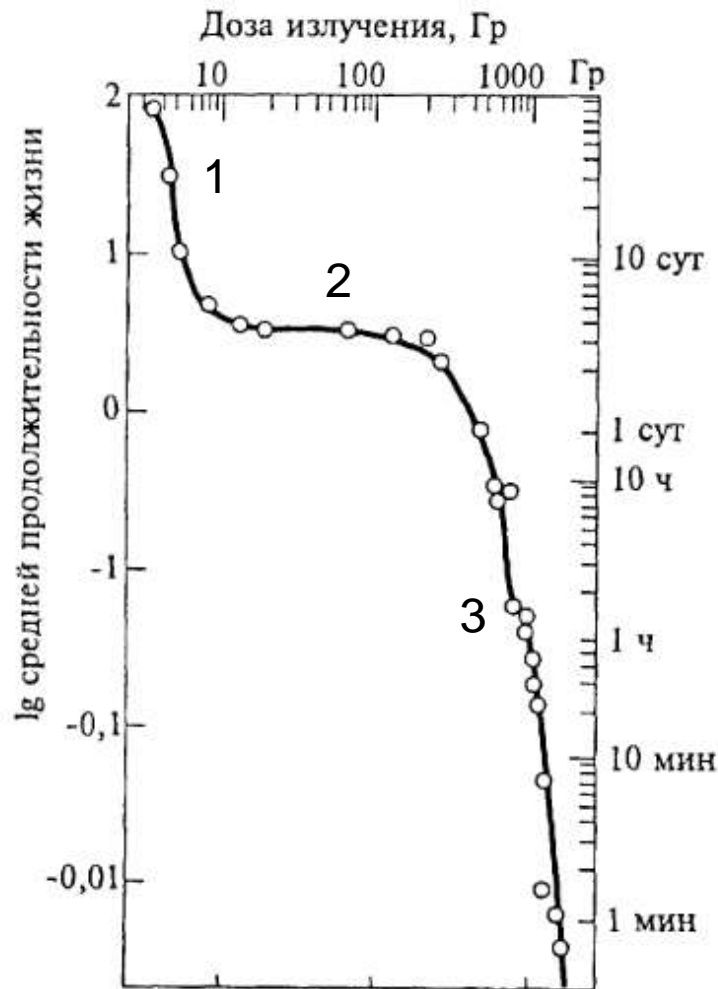
За радіочутливістю всі тканини розділяють на три групи:

1 група - гонади , червоний кістковий мозок, епітелій кишечника.

2 група – ендокринні залози, жирова тканина, печінка, нирки, селезінка, шлунково-кишковий тракт (за виключенням епітелію кишечника), легені , кришталики очей та інші органи і тканини, що не відносяться до 1-ї і 3-ї груп.

3 група - м'язи, шкірний покрив, кісткова тканина, нервова система.

Розрізняють три види радіаційного синдрому:

1. кістково-мозковий (кровотворний);
2. шлунково-кишковий;
3. церебральний.

Рис. 12.1. Зависимость средней продолжительности жизни мышей после однократного рентгеновского облучения от дозы (в логарифмическом масштабе) (по Б. Раевскому, 1954)

- **Гостра відповідь тканин.**

Кровотворна система і кров

1. Кровотворна тканина є однією з найбільш швидко регенеруючих ($\sim 5 \cdot 10^{11}$ клітин за добу) . Мітотичний індекс кістковомозкових клітин, здатних до поділу, становить 20-25%, що характеризує високу радіочутливість цієї тканини.

2. Функціональні та структурні зміни у кістковому мозку після впливу іонізуючого випромінювання з'являються рано і виражені дуже сильно. Показники кровотворення використовуються для розпізнавання і прогнозування ступеня тяжкості променевого ураження. За змінами у хромосомах перші ознаки ураження гемопоезу виявляються при впливі на кістковий мозок іонізуючих випромінювань в дозі близько 0,5 Гр.

- **Гостра відповідь тканин.**

Кровотворна система і кров

Пострадіаційні зміни кісткового мозку характеризуються чотирма стадіями:

I стадія – стадія раннього некробіозу кровотворних клітин (короткий період);

II стадія – стадія подальшого спустошення кісткового мозку (більш тривалий період);

III стадія – стадія короткого абортивного підйому мієлокаріоцитів (внаслідок активізації поділу клітин, які залишились);

IV стадія - системна регенерація кісткового мозку. Регенерація еритроїдної ланки починається раніше, ніж мієлоїдної.

Відновлення гемопоезу до рівня, що забезпечує виживання організму, можливо при збереженні активності 1% стовбурових клітин.

Відновлення клітин у периферичній крові відбувається в певній послідовності: спочатку підвищується число ретикулоцитів, гранулоцитів і тромбоцитів, потім - еритроцитів і наприкінці лімфоцитів.

- Гостра відповідь тканин.

Шлунково-кишковий тракт

«Критичним» органом ШКТ в ранній реакції на опромінення є тонкий кишечник. Його радіаційне ураження пов'язано з пошкодженням епітелію, який характеризується високою мітотичною активністю (протягом доби в ньому утворюється $\sim 5,6 \cdot 10^{10}$ клітин).

При сублетальними дозах порушується регенерація епітелію слизової оболонки внаслідок пригнічення мітотичної активності камбіальних клітин, розташованих в глибині крипт. Це призводить до порушення всмоктувальної, бар'єрної та інших функцій слизової оболонки і до диспепсичних розладів.

- **Гостра відповідь тканин.**

Нервова система

При радіаційних ураженнях нервової системи спостерігаються судинні зміни як один із проявів загального геморагічного синдрому: переповнення судин кров'ю, стази, спазми, плазморагії, точкові і великі крововиливи в мозок і оболонки.

Виражені морфологічні прояви радіаційного ураження клітин центральної нервової системи спостерігаються, як правило, тільки після впливу великих доз ~ 50 Гр (!) і вище.

Найбільш ранні зміни виявляються у синапсах у вигляді злипання синаптичних бульбашок в центральній частині пресинаптичних терміналей або в активній зоні.

- **Гостра відповідь тканин.**

Нервова система

В момент опромінення формується первинна рефлекторна реакція нервової системи. Вона пов'язана з впливом на хеморецептори, що контролюють утворення в тканинах хімічно активних речовин, і спазмом мозкових судин.

Під впливом токсинів виникає потужна аферентна пульсація, що викликає відповідну реакцію ЦНС у вигляді нудоти, блювоти і адинамії.

Після закінчення дії на організм іонізуючих випромінювань припиняється утворення токсинів і створюються умови для нормалізації функцій нервової системи. У подальшому неврологічні розлади розвиваються у період розвитку променевої хвороби.

- **Радіаційний синдром і променева хвороба людини і тварин.**

Гостра променева хвороба - полісиндромне захворювання, що розвивається після одноразового нетривалого впливу зовнішнього гамма-, нейтронного і рентгенівського опромінення в дозі, що перевищує 1 Гр, при умові рівномірного опромінення всього тіла.

Патогенез гострого променевого ураження складний і не однозначний. Тут інтегруються різні за своєю природою порушення. Прояви цих порушень і їх поєднання визначають клінічну картину гострої променевої хвороби, її тяжкість і кінцевий результат.

Головні патологічні механізми променевої хвороби:

- 1 . первинний вплив іонізуючого випромінювання на клітини, тканини, органи;**
- 2. опосередкований вплив опромінення через нервову та ендокринну системи і зміна нейроендокринної регуляції.**
- 3. зміна обміну речовин;**
- 4. інтоксикація організму;**
- 5. порушення гемопоезу (гостра променева аплазія кісткового мозку і цитопенія в периферичній крові);**
- 6. функціональні та морфологічні порушення шлунково-кишкового тракту (гострий радіаційний стоматит, гастроентерит, зміна водного та електролітного балансу, радіаційний гепатит);**

Головні синдроми променевої хвороби:

7. пригнічення імунологічної реактивності з розвитком інфекційних ускладнень;
  - 8 . порушення функцій серцево-судинної системи;
  9. порушення гемо- та ліквородинаміки з розвитком набряку головного мозку і прояв симптомів радіаційного енцефаломієлоза.
-

Головні патологічні механізми променевої хвороби:

1. Гематологічний синдром.
  2. Геморагічний синдром.
  3. Синдром інфекційних ускладнень.
  4. Синдром функціонального і органічного ураження центральної нервової системи.
  5. Синдром ендокринних порушень.
  6. Синдром ендогенної токсемії.
  7. Синдром кишкових розладів.
  8. Дистрофічний синдром.
-

Основні фази променевої хвороби:

1. Первинна реакція.
2. Скритий період.
3. Фаза розпалу.
4. Фаза відновлення.

- **Летальні дози для організму людини і тварин.**

3 - 6 Гр

- **Біологічна дія радіоактивних ізотопів**

В кінетиці надходження в організм радіонуклідів можна виділити 4 етапи:

1) утворення на місці надходження первинного депо (шкіра, рани, слизові оболонки шлунково-кишкового тракту, верхніх дихальних шляхів);

2) всмоктування з місць надходження в кров або лімфу;

3) надходження в критичний орган (утворення вторинних депо);

4) виведення різними шляхами, в тому числі і з явищами рециркуляції.

Тривалість перерахованих етапів істотно розрізняється для різних радіонуклідів, їх сполук, шляхів надходження.

PERIODIC TABLE Atomic Properties of the Elements

NIST
National Institute of Standards and Technology
Technology Administration, U.S. Department of Commerce

Frequently used fundamental physical constants
For the most accurate values of these and other constants, visit physics.nist.gov/constants
1 second = 9 192 631 770 periods of radiation corresponding to the transition between the two hyperfine levels of the ground state of ^{133}Cs

speed of light in vacuum	c	299 792 458 m s ⁻¹ (exact)
Planck constant	h	6.626 069 3 × 10 ⁻³⁴ J s ($h = h/2\pi$)
elementary charge	e	1.602 176 634 × 10 ⁻¹⁹ C
electron mass	m_e	9.109 383 56 × 10 ⁻³¹ kg
	$m_e c^2$	0.5110 MeV
proton mass	m_p	1.672 621 6 × 10 ⁻²⁷ kg
fine-structure constant	α	1/137.036
Rydberg constant	R_∞	10 973 732 m ⁻¹
	$R_\infty c$	3.289 842 × 10 ¹⁵ Hz
	$R_\infty hc$	13 605 7 eV
Boltzmann constant	k	1.380 7 × 10 ⁻²³ J K ⁻¹

Solids
 Liquids
 Gases
 Artificially Prepared

Physics Laboratory physics.nist.gov		Standard Reference Data Group www.nist.gov/srd					18 VIII A										
13 IIIA	14 IVA	15 VA	16 VIA	17 VIIA	18 VIII A												
5 $^2\text{P}_{1/2}$ B Boron 10.811 $1s^2 2s^2 2p$ 8.2980	6 $^2\text{P}_{3/2}$ C Carbon 12.0107 $1s^2 2s^2 2p^2$ 11.2603	7 $^2\text{S}_{1/2}$ N Nitrogen 14.0067 $1s^2 2s^2 2p^3$ 14.5341	8 $^3\text{P}_2$ O Oxygen 15.9994 $1s^2 2s^2 2p^4$ 13.6181	9 $^2\text{P}_{3/2}$ F Fluorine 18.9984032 $1s^2 2s^2 2p^5$ 17.4228	10 $^1\text{S}_0$ Ne Neon 20.1797 $1s^2 2s^2 2p^6$ 21.5645												
13 $^2\text{P}_{1/2}$ Al Aluminum 26.981538 $[\text{Ne}]3s^2 3p$	14 $^3\text{P}_0$ Si Silicon 28.0855 $[\text{Ne}]3s^2 3p^2$	15 $^3\text{P}_1$ P Phosphorus 30.973761 $[\text{Ne}]3s^2 3p^3$	16 $^3\text{P}_2$ S Sulfur 32.065 $[\text{Ne}]3s^2 3p^4$	17 $^3\text{P}_2$ Cl Chlorine 35.453 $[\text{Ne}]3s^2 3p^5$	18 $^1\text{S}_0$ Ar Argon 39.948 $[\text{Ne}]3s^2 3p^6$												
19 $^2\text{S}_{1/2}$ K Potassium 39.0983 $[\text{Ar}]4s$	20 $^1\text{S}_0$ Ca Calcium 40.078 $[\text{Ar}]3d^1 4s^2$	21 $^2\text{D}_{3/2}$ Sc Scandium 44.955910 $[\text{Ar}]3d^1 4s^2$	22 $^2\text{F}_2$ Ti Titanium 47.887 $[\text{Ar}]3d^2 4s^2$	23 $^2\text{F}_{5/2}$ V Vanadium 50.9415 $[\text{Ar}]3d^3 4s^2$	24 $^3\text{F}_4$ Cr Chromium 51.9961 $[\text{Ar}]3d^5 4s^1$	25 $^5\text{S}_0$ Mn Manganese 54.938049 $[\text{Ar}]3d^5 4s^2$	26 $^5\text{D}_4$ Fe Iron 55.845 $[\text{Ar}]3d^6 4s^2$	27 $^5\text{F}_5$ Co Cobalt 58.933200 $[\text{Ar}]3d^7 4s^2$	28 $^5\text{F}_4$ Ni Nickel 58.9334 $[\text{Ar}]3d^8 4s^2$	29 $^3\text{F}_4$ Cu Copper 63.546 $[\text{Ar}]3d^9 4s^1$	30 $^1\text{S}_0$ Zn Zinc 65.409 $[\text{Ar}]3d^10 4s^2$	31 $^2\text{P}_{1/2}$ Ga Gallium 69.723 $[\text{Ar}]3d^10 4s^2 4p^1$	32 $^3\text{P}_0$ Ge Germanium 72.64 $[\text{Ar}]3d^10 4s^2 4p^2$	33 $^3\text{P}_1$ As Arsenic 74.92160 $[\text{Ar}]3d^10 4s^2 4p^3$	34 $^3\text{P}_2$ Se Selenium 78.96 $[\text{Ar}]3d^10 4s^2 4p^4$	35 $^3\text{P}_2$ Br Bromine 79.904 $[\text{Ar}]3d^10 4s^2 4p^5$	36 $^1\text{S}_0$ Kr Krypton 83.798 $[\text{Ar}]3d^10 4s^2 4p^6$
37 $^2\text{S}_{1/2}$ Rb Rubidium 85.4678 $[\text{Kr}]5s$	38 $^1\text{S}_0$ Sr Strontium 87.62 $[\text{Kr}]4d^1 5s^2$	39 $^2\text{D}_{3/2}$ Y Yttrium 88.90585 $[\text{Kr}]4d^1 5s^2$	40 $^2\text{F}_2$ Zr Zirconium 91.224 $[\text{Kr}]4d^2 5s^2$	41 $^2\text{F}_{5/2}$ Nb Niobium 92.90638 $[\text{Kr}]4d^4 5s^1$	42 $^3\text{F}_4$ Mo Molybdenum 95.94 $[\text{Kr}]4d^5 5s^1$	43 $^5\text{S}_0$ Tc Technetium (98) $[\text{Kr}]4d^5 5s^2$	44 $^3\text{F}_4$ Ru Ruthenium 101.07 $[\text{Kr}]4d^7 5s^1$	45 $^5\text{F}_5$ Rh Rhodium 102.90550 $[\text{Kr}]4d^8 5s^1$	46 $^5\text{D}_4$ Pd Palladium 106.42 $[\text{Kr}]4d^10$	47 $^3\text{F}_4$ Ag Silver 107.8682 $[\text{Kr}]4d^10 5s^1$	48 $^1\text{S}_0$ Cd Cadmium 112.411 $[\text{Kr}]4d^10 5s^2$	49 $^2\text{P}_{1/2}$ In Indium 114.818 $[\text{Kr}]4d^10 5s^2 5p^1$	50 $^3\text{P}_0$ Sn Tin 118.710 $[\text{Kr}]4d^10 5s^2 5p^2$	51 $^3\text{P}_1$ Sb Antimony 121.760 $[\text{Kr}]4d^10 5s^2 5p^3$	52 $^3\text{P}_2$ Te Tellurium 127.60 $[\text{Kr}]4d^10 5s^2 5p^4$	53 $^3\text{P}_2$ I Iodine 126.90447 $[\text{Kr}]4d^10 5s^2 5p^5$	54 $^1\text{S}_0$ Xe Xenon 131.293 $[\text{Kr}]4d^10 5s^2 5p^6$
55 $^2\text{S}_{1/2}$ Cs Cesium 132.90545 $[\text{Xe}]6s$	56 $^1\text{S}_0$ Ba Barium 137.327 $[\text{Xe}]5d^1 6s^2$	72 $^2\text{F}_2$ Hf Hafnium 178.49 $[\text{Xe}]4f^14 5d^2 6s^2$	73 $^2\text{F}_{5/2}$ Ta Tantalum 180.9479 $[\text{Xe}]4f^14 5d^3 6s^2$	74 $^2\text{D}_{3/2}$ W Tungsten 183.84 $[\text{Xe}]4f^14 5d^4 6s^2$	75 $^3\text{F}_4$ Re Rhenium 186.207 $[\text{Xe}]4f^14 5d^5 6s^2$	76 $^3\text{F}_4$ Os Osmium 190.23 $[\text{Xe}]4f^14 5d^6 6s^2$	77 $^3\text{F}_4$ Ir Iridium 192.217 $[\text{Xe}]4f^14 5d^7 6s^2$	78 $^3\text{F}_4$ Pt Platinum 195.078 $[\text{Xe}]4f^14 5d^9 6s^1$	79 $^5\text{D}_4$ Au Gold 196.96655 $[\text{Xe}]4f^14 5d^10 6s^1$	80 $^1\text{S}_0$ Hg Mercury 200.59 $[\text{Xe}]4f^14 5d^10 6s^2$	81 $^2\text{P}_{1/2}$ Tl Thallium 204.3833 $[\text{Xe}]4f^14 5d^10 6s^2 6p^1$	82 $^3\text{P}_0$ Pb Lead 207.2 $[\text{Xe}]4f^14 5d^10 6s^2 6p^2$	83 $^3\text{P}_1$ Bi Bismuth 208.98038 $[\text{Xe}]4f^14 5d^10 6s^2 6p^3$	84 $^3\text{P}_2$ Po Polonium (209) $[\text{Xe}]4f^14 5d^10 6s^2 6p^4$	85 $^3\text{P}_2$ At Astatine (210) $[\text{Xe}]4f^14 5d^10 6s^2 6p^5$	86 $^1\text{S}_0$ Rn Radon (222) $[\text{Xe}]4f^14 5d^10 6s^2 6p^6$	
87 $^2\text{S}_{1/2}$ Fr Francium (223) $[\text{Rn}]7s$	88 $^1\text{S}_0$ Ra Radium (226) $[\text{Rn}]7s^2$	104 $^2\text{F}_{7/2}$ Rf Rutherfordium (261) $[\text{Rn}]5f^14 6s^2 7s^2$	105 $^2\text{F}_{7/2}$ Db Dubnium (262) $[\text{Rn}]5f^14 6s^2 7s^2$	106 $^2\text{F}_{7/2}$ Sg Seaborgium (266) $[\text{Rn}]5f^14 6s^2 7s^2$	107 $^2\text{F}_{7/2}$ Bh Bohrium (264) $[\text{Rn}]5f^14 6s^2 7s^2$	108 $^2\text{F}_{7/2}$ Hs Hassium (277) $[\text{Rn}]5f^14 6s^2 7s^2$	109 $^2\text{F}_{7/2}$ Mt Meitnerium (268) $[\text{Rn}]5f^14 6s^2 7s^2$	110 $^2\text{F}_{7/2}$ Uun Ununnilium (261) $[\text{Rn}]5f^14 6s^2 7s^2$	111 $^2\text{F}_{7/2}$ Uuu Unununium (272) $[\text{Rn}]5f^14 6s^2 7s^2$	112 $^2\text{F}_{7/2}$ Uub Ununbium (285) $[\text{Rn}]5f^14 6s^2 7s^2$	114 $^2\text{F}_{7/2}$ Uuq Ununquadium (289) $[\text{Rn}]5f^14 6s^2 7s^2$	116 $^2\text{F}_{7/2}$ Uuh Ununhexium (292) $[\text{Rn}]5f^14 6s^2 7s^2$					
57 $^2\text{D}_{3/2}$ La Lanthanum 138.9055 $[\text{Xe}]5d^1 6s^2$	58 $^1\text{G}_4$ Ce Cerium 140.116 $[\text{Xe}]4f^1 5d^1 6s^2$	59 $^1\text{I}_{13/2}$ Pr Praseodymium 140.90765 $[\text{Xe}]4f^3 6s^2$	60 $^1\text{I}_{11/2}$ Nd Neodymium 144.24 $[\text{Xe}]4f^4 6s^2$	61 $^3\text{H}_{7/2}$ Pm Promethium (145) $[\text{Xe}]4f^5 6s^2$	62 $^3\text{F}_4$ Sm Samarium 150.36 $[\text{Xe}]4f^6 6s^2$	63 $^3\text{H}_{7/2}$ Eu Europium 151.964 $[\text{Xe}]4f^7 6s^2$	64 $^3\text{D}_2$ Gd Gadolinium 157.25 $[\text{Xe}]4f^7 5d^1 6s^2$	65 $^3\text{H}_{7/2}$ Tb Terbium 158.92534 $[\text{Xe}]4f^9 6s^2$	66 $^3\text{I}_8$ Dy Dysprosium 162.500 $[\text{Xe}]4f^10 6s^2$	67 $^3\text{I}_{11/2}$ Ho Holmium 164.93032 $[\text{Xe}]4f^11 6s^2$	68 $^3\text{I}_8$ Er Erbium 167.259 $[\text{Xe}]4f^12 6s^2$	69 $^3\text{F}_2$ Tm Thulium 168.93421 $[\text{Xe}]4f^13 6s^2$	70 $^1\text{S}_0$ Yb Ytterbium 173.04 $[\text{Xe}]4f^14 6s^2$	71 $^2\text{D}_{3/2}$ Lu Lutetium 174.967 $[\text{Xe}]4f^14 5d^1 6s^2$			
89 $^2\text{D}_{3/2}$ Ac Actinium (227) $[\text{Rn}]5f^14 6d^1 7s^2$	90 $^2\text{F}_2$ Th Thorium 232.0381 $[\text{Rn}]5f^14 6d^2 7s^2$	91 $^3\text{K}_{11/2}$ Pa Protactinium 231.03688 $[\text{Rn}]5f^14 6d^1 7s^2$	92 $^1\text{L}_6$ U Uranium 238.02891 $[\text{Rn}]5f^3 6d^1 7s^2$	93 $^3\text{L}_{11/2}$ Np Neptunium (237) $[\text{Rn}]5f^4 6d^1 7s^2$	94 $^3\text{F}_4$ Pu Plutonium (244) $[\text{Rn}]5f^6 7s^2$	95 $^3\text{S}_{1/2}$ Am Americium (243) $[\text{Rn}]5f^7 7s^2$	96 $^3\text{D}_2$ Cm Curium (247) $[\text{Rn}]5f^7 6d^1 7s^2$	97 $^3\text{H}_{7/2}$ Bk Berkelium (247) $[\text{Rn}]5f^7 7s^2$	98 $^3\text{I}_8$ Cf Californium (251) $[\text{Rn}]5f^7 7s^2$	99 $^3\text{I}_{13/2}$ Es Einsteinium (252) $[\text{Rn}]5f^7 7s^2$	100 $^3\text{H}_8$ Fm Fermium (257) $[\text{Rn}]5f^7 7s^2$	101 $^3\text{F}_2$ Md Mendelevium (258) $[\text{Rn}]5f^7 7s^2$	102 $^1\text{S}_0$ No Nobelium (259) $[\text{Rn}]5f^7 7s^2$	103 $^2\text{P}_{1/2}$ Lr Lawrencium (262) $[\text{Rn}]5f^7 7s^2 7p^1$			

Atomic Number
 Symbol
 Name
 Atomic Weight
 Ground-state Level
 Ground-state Configuration
 Ionization Energy (eV)

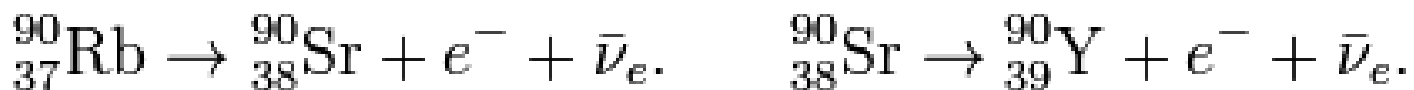
Lanthanides
 Actinides

¹Based upon ^{12}C . () indicates the mass number of the most stable isotope.

For a description of the data, visit physics.nist.gov/data

- **Цезій-137 (^{137}Cs)** є одним з головних компонентів радіоактивного забруднення біосфери.

Період напіврозпаду – 30.167 років.

Ітрій ${}^{90}\text{Y}$ є також радіоактивним, має період напіврозпаду 64 години і в процесі β -розпаду з енергією 2,28 MeV перетворюється на стабільний цирконій ${}^{90}\text{Zr}$.

Іntenсивно сорбується в ґрунтах і донних відкладеннях.

У воді знаходиться переважно у вигляді іонів.

Коефіцієнт накопичення ${}^{137}\text{Cs}$ найбільш високий у прісноводних водоростей і арктичних наземних рослин, особливо лишайників. Накопичується в грибах (маслюки, моховики, польський гриб та інші)

В організмі тварин ${}^{137}\text{Cs}$ накопичується головним чином у м'язах і печінці .

- **Стронцій-90** - радіоактивний нуклід з періодом напіврозпаду 28.796 років.

Утворюється переважно при поділі ядер в ядерних реакторах і при вибухах ядерної зброї.

Стронцій є аналогом кальцію і здатний міцно фіксуватись в кістках. Тривале радіаційний вплив ^{90}Sr і продуктів його розпаду вражає кісткову тканину і кістковий мозок, що призводить до розвитку променевої хвороби, пухлин кровотворної тканини і кісток.

Є найбільш небезпечним для дітей у зв'язку з його активним поглинанням кістками, що ростуть.

- **Йод-131 (^{131}I)** - радіоактивний нуклід хімічного елемента йоду з атомним номером 53 і масовим числом 131.

Період напіврозпаду становить близько 8 діб.

Йод-131 є продуктом розпаду урану, плутонію і торію, складаючи до 3% продуктів поділу ядер.

У зв'язку з бета-розпадом йод - 131 викликає мутації і загибель клітин, в які він проникає, і оточуючих тканин на глибину кількох міліметрів.

Йод-131 в значній кількості утворювався після ядерних випробувань, аварії в Чорнобилі, Фукусімі та на інших об'єктах.

Основне застосування знайшов в медицині і фармацевтиці для боротьби з раком щитовидної залози.

- **Вплив іонізуючої радіації на ембріогенез**

Дані про дію іонізуючих випромінювань на ембріогенез у людини отримані в результаті вивчення наслідків променевої терапії (при опроміненні області живота вагітних жінок) і досліджень дітей, які зазнали внутрішньоутробного опромінення в Хіросімі і Нагасакі, при аваріях на АЕС та на інших об'єктах .

Загальна закономірність - радіочутливість плоду тим вище, чи менше вік плоду.

Іонізуюча радіація надає *тератогенний ефект* - це виникнення вад розвитку внаслідок дії іонізуючого випромінювання *in utero*.

У дітей, що вижили шкідливу дію радіації проявляється у вигляді різних каліцтв, затримки фізичного та розумового розвитку або їх поєднань. Найбільш часті каліцтва - мікроцефалія, гідроцефалія, аномалії розвитку серця, імунної і ендокринної систем.

Тератогенні ефекти спостерігаються навіть при малих дозах, починаючи приблизно з 0.1 Гр.

Період найбільшою радіочутливості ембріона людини сильно розтягнутий у часі. Він починається, ймовірно, з зачаття і закінчується приблизно через 38 днів після імплантації.

Протягом 38 днів розвитку у ембріона людини починають формуватися зачатки всіх органів з клітин первинних типів.

Інтенсивні перетворення у ембріона людини в період між 18-ю і 38-ю днями відбуваються в кожній з тканин.

Перехід будь-якої клітини з ембріонального стану в стан зрілості є найбільш радіочутливим періодом її формування та життя. Всі тканини в цей час є високо радіочутливими.

Опромінення на ранніх стадіях (до імплантації і на початку органогенезу), як правило, закінчується внутрішньоутробної загибеллю або загибеллю новонародженого.

Вплив іонізуючої радіації у період основного органогенезу викликає суттєві вади розвитку ембріону, а опромінення сформованого плоду призводить до розвитку променевої хвороби новонародженого.

Мозаїчність процесу диференціювання ембріона і пов'язане з цим процесом зміна числа найбільш радіочутливих клітин визначають ступінь радіочутливості тієї чи іншої системи або органу і ймовірність появи специфічної аномалії в кожен момент часу.

Фракціоноване опромінення плоду призводить до більш важких пошкоджень, так як вплив охоплює різноманітні типи зародкових клітин у різний час, що викликає пошкодження великої кількості зачатків органів, що знаходяться в критичних стадіях розвитку. У цей період максимальне ураження може бути спровоковано дуже малими дозами іонізуючого випромінювання.

Для отримання аномалій в більш пізній період ембріонального розвитку потрібно вплив великих доз.

Приблизно через 40 діб після зачаття суттєві вади ембріонального розвитку викликати важко, а після народження - неможливо.

Але, окремі зародкові клітини, здатні акумулювати дію випромінювання.

Найбільший ризик розвитку розумових розладів спостерігається при опроміненні плоду в період від 8 до 15 тижнів після запліднення.

Експериментальні дані на савцях

Деякі наслідки опромінення плоду ссавців (по: Ярмоненко , 1988)

1.Загибель плоду або новонароджених.

2.Ураження нервової системи:

-відсутність (анцефалія) і/або зменшення розмірів головного мозку (мікроцефалія) і черепно-мозкових нервів;

-відсталість у розвитку нервової системи (ідіотія у людини);

-захворювання мозку (нейробластома, водянка)

3.Ураженні органів зору: відсутність одного або обох очей (анофтальмія); недорозвинення очей (мікрофтальмія); поразка (аж до відсутності) кришталіка; деформація райдужної оболонки; ураження (аж до відсутності) сітківки; вроджена глаукома та інші.

Експериментальні дані на савцях

Порушення росту і форми тіла:

- карликовість;
- затримка росту і зниження маси тіла;
- зміна форми черепа;
- воронкообразная груди;
- вроджений вивих стегна;
- деформація і атрофія кінцівок;

Порушення у розвитку зубної системи.

Порушення у розвитку внутрішніх органів (серця, нирок, яєчників, сім'яників та ін.)

Підвищена ймовірність розвитку лейкемії (раку крові) у подальшому житті.

A silhouette of a person standing with arms slightly away from their body, centered against a dark background. Multiple bright green laser beams radiate outwards from behind the person, creating a starburst effect. The beams are sharp and vibrant, contrasting with the dark surroundings.

Дякую за увагу